

Van némi túlzás ebben az „Európa fővárosa”-ban, de tény, hogy Buda még egy alkalommal – a 15. század elején – volt a nyugati műveltségű Európa – a Német-Római Birodalom – fővárosa: amikor Luxemburgi Zsigmond magyar király (1387–1437) és német-római császár (1433–1437) Budára helyezte székhelyét, onnan irányította az országot és a birodalom ügyeit.

A Millenárison zajló Budapesti Nemzetközi Könyvfesztiválon felállított EU-stand tegnapi avatójára valamennyi tagország budapesti nagykövete jelezte jelenlétét. A szervező – a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése (MKKE) – döntött úgy, hogy a fesztivál idei díszvendége nem egy ország vagy nyelvi közösség lesz, hanem az Európai Unió. Indoklása szerint „köszönhető mindez annak, hogy a világ jegyzett könyvvásárai közül a magyar könyvfesztivál szervezőinek jutott először eszébe, hogy hazánk uniós elnökségének tiszteletére és apropóján ne egy országot vagy nyelvi régiót hívjunk meg díszvendégül, hanem magát a közösséget, az Unió minden tagországát, természetesen nem a gazdasági, piaci érdekközösséget, hanem a sokszínű és soknyelvű európai kultúrát, az Unió országainak könyvkiadását, kortárs irodalmát, jeles alkotóit”.

Az esemény fontosságát jelzi az a tény, hogy a magyar külügyi tárca is beszállt az esemény szervezésébe, és ami egyáltalán nem elhanyagolható: hozzájárult az uniós stand elhelyezésének finanszírozásához. A fesztivált megelőző sajtótájékoztató újságírói kérdésre adott körülményes válaszában hangozott el, hogy a fesztivál költségvetése 100 millió forint, ebből a díszmehívott standjának és járulékos rendezvényeinek költségei 20 millió forintba rúgnak, amiből a külügyi tárca – Zentai Péter László MKKE-elnök közlése szerint – 7 millió forintot biztosított. A szakmai szövetség vezetőjének meggyőződése, hogy a fennmaradó összeg kifizetése nem kidobott pénz, hanem belátható időn belül megtérülő befektetés. Pröhle Gergely helyettes államtitkár megjegyezte, hogy a külügyminisztérium ebben a félévben 300 millió forintból gazdálkodik a soros elnökség ellátására, emellett 250 milliót pályáztat kulturális célokra.

Könyvfesztivál Budapesten

Nemzetközi, nemzetközibb, legnemzetközibb

Nem tudom, fokozható-e a 'nemzetközi' jelző, tény, hogy a fesztivál szervezői szerint közel húszéves fennállása alatt a rendezvény még soha nem szolgált rá ennyire erre a jelzőre. Egyrészt a 27 tagország jelenléte miatt, másrészt pedig azért, mert a fesztivál fennállása óta idén foglalják el a legnagyobb alapterületet a külföldi kiállítók standjai. S külföldin nem feltétlenül a 'határon túli magyar' jelzővel illetett kiadókat, kereskedőket kell érteni, ugyanis pl. a magyar szerzők, vendégek – éljenek bárhol a nagyvilágban, így az utóállamokban is – egyszerűen magyarként szerepelnek a fesztivál dokumentumaiban. De vannak uniós és nem uniós európai országok képviselői, tengeren túli és ázsiai kiállítók, meghívott szerzők is. Az uniós stand alapterülete 100 négyzetméter, emellett kínai, francia, román, spanyol, szaúd-arábiai, görög, orosz, indiai és német kiadók jelentek meg könyveikkel, a magyar és az Európai Unió tagországaiból érkezett szerzők mellett dél-koreai, izlandi, kanadai, libanoni vagy amerikai szerzőkkel találkozhatnak az olvasók, könyvbarátok.

Fesztivál és népszerűség

A Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál a már említett több mint 200 éves múltra visszatekintő MKKE és a Frankfurti Könyvvásár mint világhírű intézmény közötti együttműködés eredményeként jött létre. Peter Weidhaas, a frankfurti vásár legendás igazgatója támogatásával született meg a magyar könyvpiar legnagyobb-

Standok tömege a könyvünnepen

FOTÓ: SARÁNY ISTVÁN

bikának, regionális léptékűnek tervezett kulturális és szakmai fóruma. Az 1992-ben aláírt megállapodás alapján 1994-ben szervezték meg első alkalommal a fesztivált, a Budapesti Kongresszusi Központban. Akkor 20 ország 400 kiadója jelent meg. Egy évre rá Demszky Gábor, Budapest akkori főpolgármestere megalapította a fesztivál díszvendégének járó Budapest Nagydíjat.

Zentai Péter László a szerdai sajtótájékoztatón emlékeztetett arra, hogy például a dél-amerikai irodalom európai népszerűsége, a szerzők ismertsége a frankfurti könyvvásárnak köszönhető. Ugyanígy a budapesti könyvfesztivál serkentő hatással van a kulturális javak cseréjére, így az irodalmi művek fordítására, a fordításkötetek kiadására is.

Nagy jövés-menés

Óriási a vásári forgatag a Millenárison. A standokat a D-épület földszintjén és galériáján rendezték be, itt kínálják portékáikat a kiadók,

kereskedők, de a létesítmény parkjában is pavilonokat állítottak fel. A kezdeti 20 ezres látogatottsági mutatók évről évre emelkedtek, a csúcst a tizenhatodik fesztiválon állították fel, akkor meghaladta a 61 ezret a kiállítási csarnokot felkereső könyvbarátok száma, s a válság dacára is, tavaly 60 ezer látogatót regisztráltak. A vásárlók az 500 forintos belépőjegyet levásárolhatják, azaz könyvre válthatják. De nemcsak könyvet, hanem könyves rendezvényeket is kínálnak az érdeklődőknek, a szakmának. Számos programot szerveztek az Európai Elsőkönyvesek Fesztiváljának résztvevői számára, a kiadói szakmai ösztöndíjprogram résztvevőinek, fórumot a könyvtárosoknak. És persze számtalan bemutatót tartanak, több száz szerző dedikálja köteteit.

Ugyancsak nagy a jövés-menés a gyermekkönyveknek helyet adó épületben, a parkban. Olyan az egész vásári forgatag, mint egy nagy ünnep. A könyv ünnepe.

Sarány István

Akik már a pályán vannak, tudják, akik ezután szeretnék ezt a mesterséget folytatni, azoknak mondom, hogy van a tanári szakmának egy olyan felmérhetetlenül értékes feltétele, amit sem az egyetemi eredmények, sem a versenyvizsgán elért jegyek soha nem tudnak kimutatni, és ez a tehetség. Csak ezzel lehet megnyerni a diákok szimpátiáját, ráfigyelését, csak ezzel lehet beindítani a logikájukat, motivációjukat kicsitől nagyig, szellemileg elmaradottól a legokosabbig. Ez az üzemanyaga a tanításnak, óráról órára, tanévtől tanévig, akkor is, ha kint esik, havazik, akkor is, ha bent a tanteremben füstöl a kályha, áramszünetkor a petróleumlámpa, vagy ha azért van az osztályban sötét, mert két negyvenes égő működik összesen a nyolcból, vagy ha a buzgó igazgató úgy spórol az egyébként propagandára esztelenül pazarló állam bácsinak, hogy leukoplasztal leragasztatja télen a villanykapcsolót. Azt tartják, hogy a tehetséggel születni kell. Igen, művészi tehetséggel feltétlenül, de a tanári tehetség sokkal összetettebb annál, mintsem csak született adottságokra épüljön. Kiváló szakemberek, tudósok, akik gyönyörűen beszélnek szakterületükről és rendelkeznek azzal a „színészi” képességgel is, hogy felizzanak szakbarbár monológjuk közben, sokszor csapnivaló, közutálatnak örvendő tanárok. Mert csak magukat és a tudományukat szeretik, mert hallgatóságukat önbálványozásuk eszközeinek tekintik. Aztán vannak olyan kiváló szakemberek, tudósok, akik annyira szeretik diákjaikat, hogy fegyelmzésre képtelenül nem találják meg az utat az értelmükig, képtelenek továbbadni tudásukat. És ott vannak az unottak, az untatók, a lusták, a kínzók, a lelkiismeretlenek, az idegbetegek, a részegesek stb., mint minden más szakmában. A legtöbb ember csapatban dolgozik, de a tanító ember egyedül van a „színpadán” naponta több órán keresztül, évtizedekig. Ez a tét! Attól a pillanattól kezdve, amikor beteszi maga mögött az osztály ajtaját és az asztalra helyezi

FEHÉR-FEKETE FOTÓK (62.) ■ Váli Éva

A tanárság édeskeserű tandíja

a naplót, 45 percig ő az egyszemélyes hatalom. Kívül marad az ajtón a társadalmi elvárás, a tanügyminisztérium, tanterv, tanfelügyelő, igazgató, csak az a 20-30 eleven, várakozó, tisztaszempár létezik vele szemben, amelynek nem okozhat csalódást. Ha ezeket a szemek nem álmosodnak el, nem unatkoznak, nem rettegnek, nem könnyeznek, nem vádolnak, akkor minden vizsgajegyen és elismerésen túl, a tanár érzi, hogy megtalálta pályáját. Hogy tehetsége van hozzá, hogy a perceknek szárnyuk van, hogy a csengő nem kiszabadít a rutin poklából, csak jelzi, hogy a tanításnak folytatása következik.

Olyan fényképet nézek most, amelyből minden tanárnak rengeteg van: csoportkép két sorban álló, ülő diákokkal, középen osztályfőnökkel, jómagammal. Talán csak belemagyarázom, de azt látom a képen, hogy egy húron pendülünk, hogy jó csapat vagyunk, hogy a leggyengébb tanuló is ragaszkodik ehhez a közösséghez. Meg azt is látom a magam színté meg gyerekarán, hogy bár más szerettem volna lenni, nekem tanítani öröm! S ez elegendő lelki töltetet adott ahhoz, hogy egész pályámon könnyedén túltegyem magam a munkahelyi erőviszonyok, ideológiai abszurdumok, túlterheltség és kizsákmányolás kellemetlenségein. Melegszívű, jó humorú kollegák és ragaszkodó, értelmes tanítványok körében mesterségét tehetséggel végző tanító felül tud emelkedni a tanügyre jellemző kisstílűség, pitiánerség, fontosko-

dás, tekintélyhajszja ostobaságain. Mindig abszurdumnak tartottam és ma is megmosolygom azt, hogy egy olyan szakmában, ahol nincs igazi konc, ahol mindenki ugyanúgy napszámosságilag szabott óraszámokban, szabott osztályokban, szabott tananyag szerint, szabott óradíjjal, ugyanannyi vakációval, ugyanolyan fizetés mellett, aminek lassú emelkedését három, szabott időközökben letehető vizsga és éveink számának növekedése garantálja, milyen sok az intrika, vádaskodás, sértődöttség, féltékenykedés. Azt is furcsállom, hogy a „dícsőségért” vívott alattomos harcban nem annyira a nők (akiknek ott van a családi aréna a babérkoszorúhoz), mint a „fehér köpenyes” krétaforgatók és a tréninges labdapattogatók a bajnokok.

Az 1968–69-es csíkszeredai kezdő tanévemben, amikor az említett csoportkép készült, jaj volt szegény fejemenk, ingázó, mindig fáradt, hófúvásos téli napokon vonatkozás miatt magyarázkodó „jövénységemnek”. De tanítványaim felém áradó figyelme, szimpátiája miatt bírtam cérnával, és tanév végére kezdtem kihúzni magamat. Már időérzekem is annyira kialakult, hogy sokszor a csengő előtt kimondtam a végzőt. Így fordulhatott elő egyszer, hogy még csengetés előtt befejezve a „fejekbe tölcserrel a románt” aktust, mint színész, aki lelép színpadáról, energikus, elégedett mozdulattal kicsaptam az ajtót, és a kilinccsel homlokon csaptam kedves aligazgatómat, aki szeretett oly módon is elégedett lenni „kádereivel”, hogy néha az ajtón keresztül is ellenőrizte őket. Akkor éppen az készítette lehallgatásra, hogy – Jézus Mária! – a románórán sokat kacagnak a tanulók! Nincs síri csend, rémület, magolásra serkentő sipítózás. Biztos gyenge a kicsi kezdő, bevásároltunk vele! A homlokon koppanást soha egyikünk sem kommentálta. Nekem vaj volt a fejemen, mert még nem csengettek, neki paprika színű volt az egész feje, nemcsak a kilincs helye! Némán, gondolataiba süppedve ment ki-ki a maga útjára. Érdekes, hogy attól a kínos pillanattól kezdve valamiért mégis megkedveltük egymást.